

BANK KARTALARI -FIRIBGARLIK O`CHOG`I EMAS!*Usmonov Anvar Numonovich**O`zbekiston Respublikasi bank-moliya akademiyasi magistranti*

Annotatsiya: Maqolada bank kartalari kredit tashkilotining chakana biznesining muhim elementi ekanligi biroq bu vazifa ba`zida firibgarlik o`chog`I bo`layotgani xususida so`z yuritilib, bu borada jiddiy taklif va mulohazalar keltirildi. Bank kartalarini firibgarlik o`chog`iga aylantirishayotgan harakatlarning omil o`rganildi, tahlil qilindi.

Kalit so`zlar: plastic karta, naqd pulsiz hisob-kitob, mijoz, filial, bank, firibgarlik, moliya, daromad, vosita.

Аннотация: В статье упоминается, что банковские карты являются важным элементом розничного бизнеса кредитной организации, однако данная задача иногда является источником мошенничества, в связи с чем были высказаны серьезные предложения и замечания. Изучены и проанализированы факторы, которые делают банковские карты источником мошенничества.

Ключевые слова: пластиковая карта, безналичный расчет, клиент, филиал, банк, финансы, доходы, средства.

Abstract: The article mentions that bank cards are an important element of the retail business of a credit organization, but this task is sometimes a source of fraud, and serious suggestions and comments were made in this regard. Factors that make bank cards a source of fraud were studied and analyzed.

Key words: plastic card, cashless settlement, client, branch, bank, finance, income, means.

Plastik kartalar faoliyatini amalga oshirishda avvalo, har bir bankingning me'yoriy hujjatlari, qo'llanmalar va mavjudligi shu jihatdan, pul muomalasi sohasidagi bank kartalari yaqin kelajakda naqd pulsiz hisob-kitoblarni tashkil etishning eng maqbul vositalaridan biri va elektron bank xizmatlarini ko'rsatishning maxsus mexanizmi hisoblanadi. Bank kartalari bilan operatsiyalar hajmi yil sayin ortib bormoqda va shu bilan birga ular bilan amalga oshirilgan firibgarlik operatsiyalari soni ham ortib bormoqda. Shu sababli, kredit tashkilotlari bank kartalari bilan to'lovlar xavfsizligini ta'minlashga alohida e'tibor beriilmoqda. Bank kartalari bilan to'lovlar xavfsizligini ta'minlashning mavjud usullari takomillashtirilmoqda va yangi texnologiyalar qo'llanilmoqda.

Huquqiy tartibga solishni tahlil qilish nuqtai nazaridan bank kartalari bozorini o'rganishda bank kartalari bilan operatsiyalar faol rivojlanayotganiga qaramay, bank kartalari bilan operatsiyalarni tartibga soluvchi tartibga solish ancha tarqoq taqdim etilganini alohida qayd etish lozim. Chunki ushbu operatsiyalarni tashkil etish turli xil faoliyat sohaslariga tegishli bo'lishi mumkin bo'lgan turli xil normativ hujjatlarda mavjud. Amaldagi ixtisoslashtirilgan akt bank kartalaridan foydalangan holda barcha operatsiyalarni to'liq qamrab olmaydi va uni takomillashtirish zarur. Bu bank kartalari aylanmasining oshishi va aholiga ijtimoiy xizmatlarning bank kartalariga o'tishi bilan bog'liq bo'lgan ushbu sohada batafsilroq yondashuvni talab qiladi. Mamlakatimiz

tijorat banklari kartalari bozorining tarixi 20 yildan ko'proq vaqtga borib taqaladi, bozor ko'p jihatdan mukammal emas, shuning uchun banklar potentsial xavflardan qochish uchun bank kartalari bozoridagi har bir qadamni juda ehtiyotkorlik bilan o'ylab ko'rishlari va baholashlari kerak. Shu sababli, bank kartalari bozorining barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun yurtimiz bozorining mavjud bo'lgan juda qisqa vaqtini hisobga olish kerak.

Ichki bank nazorati tizimi va bank kartochkalari bilan operatsiyalarni amalga oshirish texnologiyasini tadqiqot maqsadlaridan biri sifatida ko'rib chiqishda, mijozlarga bank kartalari bilan xizmat ko'rsatishda boshqa operatsiyalarning muhim jihatlari, masalan, kreditlash ta'sir ko'rsatishi ma'lum bo'ldi. Bank kartalaridan foydalangan holda mijozlarga xizmat ko'rsatish jarayonida esa ichki nazoratni tashkil etishga alohida e'tibor qaratilmoqda, bu esa bankka mijozlarga xizmat ko'rsatishning butun jarayonini va yuzaga keladigan xavf darajasini nazorat qilish imkonini beradi. Bularning barchasi bank rivojlanishining optimal darajasini va uning bank bozoridagi ulushini oshirishni ta'minlaydigan samarali boshqaruv tizimini tashkil etish imkonini beradi.

Milliy to'lov tizimini rivojlantirish strategiyasi doirasida milliy to'lov tizimi sub'yektlarining infratuzilmasini va tizimlararo o'zaro hamkorligini rivojlantirish orqali milliy to'lov tizimining barqarorligini ta'minlash, uning samaradorligi va raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish rejalashtirilmoqda. Shuningdek, to'lov xizmatlarining, shu jumladan, bank kartalaridan foydalanishning qulayligi va xavfsizligi darajasini oshirish lozim.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, bank mahsulotlari va xizmatlari bozorining samarali ishlashini ta'minlash to'lov tizimini takomillashtirishning asosiy shartlaridan biridir degan xulosaga kelindi. Buning sababi shundaki, bank kartalari naqd pulsiz to'lovlarni amalga oshirishning zamonaviy va qulay vositasi bo'lib, shuningdek, bank kartalari bilan to'lovlarni amalga oshirish to'lov tizimi faoliyati bilan bog'liq xavf va xarajatlarni minimallashtirish uchun sharoit yaratish imkonini beradi.

Adabiyotlar ro'yhati:

1. Лаврушин, О.И. Банковские операции. Учебное пособие: учебник для бакалавров / под ред. проф. О.И. Лаврушина – М.: КноРус, 2018. – 380 с.
2. Лаврушин, О.И. Банковская система в современной экономике: учебное пособие / под ред. проф. О.И. Лаврушина. – М.: КноРус, 2018 – 360 с.
3. Коробова, Г.Г. Банковское дело: Учебник / Под ред. д.э.н., проф. Г.Г. Коробовой. – М.: «Юрист», 2014 г. – 388 с.
4. Банковские инновации для частных клиентов: проблемы и перспективы развития: монография / Г.Н. Гужина, Е.Ю. Баранова, А.А. Гужин, Н.М. Назаршюев, – М.: РУСАЙНС, 2017. – 144 с.
5. Пластиковые карты / под ред. А.И. Гинзбурга – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2016. – 128 с.
6. Морозов А.Г. Пластиковые карточки в России / А.Г. Морозов, Д.А. Равкин. Ю.В. Логинов – М.: БанкЦентр, 2014. – 256 с